

« zurück blättern vor »

SZANOWAĆ v. imp., ab 1380; auch *szonować*. **1)** ‘schützen, für etw. sorgen, schonen’ – ‘chronić przed czymś, dbać o coś, oszczędzać, nie niszczyć’: Ende 14. Jh. Gn 172b, STP *Gdis gy (sc. węża) chø szabicz, tedicz vøcz on svø glovø krige y szon<u>ge, a o czalocz on nix ne dba.* o 1543 RejRozpr C, SPXVI *A izby fšánował duffe Iáko oftem tak ią ktuffe.* o (1555) 1725 Jer.Zb. 95, L *Gdyby żeglarz dał się tłuc dobrowolnie o pnie i kamienie, azaby nie rzekli: to niecnota, nie szanuie samego siebie, okrętu swego, kupców, i kupli ich.* o 1594 Tworz.Wie. 87, L *Nie sił się, ieszcze daleko do końca, szanuy się.* o 1618 P.Kchan.J. 280, L *Szanuy się dla nas, ieśli nie dla siebie, Twym zdrowiem prawie wszystko woifko ftoi.* o 1775–1806 Teatr 48 117, L *Cyrulik obiecuie go w krótcie wyléczyć, byle się dobrze szanował.* o (1887–1889) 1948–1952 Prus Lalka II 46, DOR *Szanuj siły, panie Wokulski!... – ostrzegł go pan Tomasz uroczyście, grożąc palcem.* o (1938) 1947 Rus.Ziemia 129, DOR *Grosza (...) nie szanuje. Co on tej forszy wczoraj puścił!* o 1948 Hertz P.Sedan 141, DOR *Szanowali moje milczenie i nie pytali mnie, kim jestem ani skąd przybyłem.* – STP, SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR. **2)** ‘ehren, achten, schätzen, respektieren’ – ‘odnosić się do kogoś z szacunkiem, czczyć, poważać, cenić kogoś’: ca.1450 PF IV 569, STP *Honorabit szonowacz... ne bandø go.* o 1460–1470 Dział 39, STP <P>*rzygadza są, ysze porodzony s plemienya slacheczskyego, częstokroc szwey czyzy nye szanvyącz, wydawayą są na lotrowstwo.* o Ende 15. Jh. Spow 6, STP *Czoy (pro czom) grzeszył, yszem panna boga uszechmogącego nye szonował (spow 3: nye mylował).* o 1500 OrtMac 35, STP *Then czlowyek, nye *szonoyacz kzyaszaczya,... wyrzeklby... nierzadna szłowa layacz.* o (†ca.1529) 1578 BierEz B4v, SPXVI *Iże iey [żony] bårdzo fšánuię / Bo ią iáko siebie miłuię.* o (1619) 1629 Rys.Ad. 62, L *Szanuy mię doma, będę cię szanowała u ludzi.* o 1769–1777 Zab.3 246, L *Jeśli chcesz być szanowany, szanuy.* o 1800–1801 Dmoch.Jl. 201, L *Tytydzie! ciebie Grecy szanuią biesiadą, Kruż pętny nalewaią, i lepszą część kładą.* o 1843–1855 Moracz.Dzieje V 76, DOR *Będzie bardzo szanował wolności polityczne i religijne.* o 1914 Korzon Handl. 250, DOR *Ponieważ traktaty z państwami wszystkimi były utrzymane i szanowane, więc dowóz i wywóz zagraniczny odbywał się pomyślnie.* o 1952 New.Pam. 13, DOR *Panią Teresę ceniono jako pedagoga i szanowano jako człowieka.* – STP, SPXVI, MĄCZ, CN, TR, L, SWIL, SW (stp.), DOR. ◇ **Var:** *szanować* v. imp./pf., 1460–1470 Dział 39, STP – STP, SPXVI, MĄCZ, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR; *szonować* v. imp./pf., Ende 14. Jh. Gn 172b, STP o [LBel.] 1500 OrtMac 35, STP – STP, SW (stp.). ◇ **Etym:** mhd. *schonen* v., ‘Rücksicht nehmen, gnädig behandeln’, LEX. ◇ **Der:** *szanowny* adj., (1566) 1639 Gorn.Dw. 165, L, zuerst geb. L; *szanowity* adj., 1628 Smotr.Ap. 62, L, zuerst geb. L.

« zurück blättern vor »